

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора, професора кафедри сімейної медицини, кардіології та медицини невідкладних станів ФПДО ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького» МОЗ України Шурпяка Сергія Олександровича на дисертаційну роботу Гайдаржі Христини Дмитрівни «Стандартизація хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 41.600.051 Одеського національного медичного університету, що створена наказом Вченої ради ОНМедУ МОЗ України № 355-о від 26.06.2025 року для розгляду дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Актуальність теми

Ендометріоз широко розповсюджений, однак порівняно із іншими, так само розповсюдженими станами, погано вивчений та з ним складно боротися. Головними клінічними ознаками цієї хвороби є біль та непліддя, які вражають не тільки самих жінок, але їхніх партнерів та родин. Добре відомий вплив ендометріозу, зокрема больового синдрому на якість життя таких жінок, що обумовлено впливом на низку сфер діяльності та життя, включаючи фізичне благополуччя, повсякденну діяльність, соціальне життя, освіту, роботу, близькість, інтимне партнерство, а також психічне здоров'я та емоційне благополуччя. Глибокий ендометріоз є найбільш агресивним типом ендометріозу, з глибокою інфільтрацією тканин, що призводить до порушення анатомії та функціональності життєво важливих органів і зниженню якості життя. У доповненні до медикаментозної терапії гормонами і анальгетиками, було показано, що хірургічне втручання значно покращує симптоми, пов'язані із ендометріозом. На сьогоднішній день хірургічне висічення ендометріозу є єдиним циторедуктивним підходом з перспективними показниками полегшення симптомів. Хірургічне лікування ГЕ є невід'ємною частиною

загального лікування захворювання. В залежності від локалізації вогнищ ендометріозу рекомендації професійних медичних товариств відносно відповідного хірургічного підходу різняться або відсутні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами НДР

Дисертаційна робота Христини Гайдаржі є фрагментом науково-дослідної роботи кафедри акушерства та гінекології Одеського національного медичного університету МОЗ України «Розробка та впровадження алгоритмів діагностики, лікування та профілактики актуальних захворювань репродуктивної системи жінок» (№ державної реєстрації 0112U8308 від 30.11.2017р).

Новизна дослідження та одержаних результатів

Дисертаційна робота представляє новий підхід до вирішення актуального практичного завдання сучасної гінекології – покращання найближчих та віддалених показників хірургічного лікування глибокого ендометріозу, асоційованого із больовим синдромом, у жінок репродуктивного віку, шляхом розроблення стандартизованого хірургічного підходу до лікування таких хворих.

Для вирішення поставленого завдання в даній роботі вперше вивчений поліморфізм цього захворювання, а саме субтипи глибокого ендометріозу, частота та варіанти їх поєднання, що дає можливість визначитися із хірургічними процедурами, які при цьому можуть знадобитися.

В результаті проведених досліджень автором вперше розроблена та запропонована методика стандартизації хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку, шляхом створення покрокової інструкції оперативного втручання, засновуючись на субтипах глибокого ендометріозу. Вивчені найближчі та віддалені результати запропонованої методики хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку, та проведено їх порівняльний аналіз із традиційним лапароскопічним лікуванням.

Запропонована методика дозволяє покращити деякі показники хірургічного лікування глибокого ендометріозу, асоційованого із больовим синдромом, у жінок репродуктивного віку (скоротити час оперативного втручання, зменшити об'єм інтраопераційної крововтрати, скоротити тривалість перебування в стаціонарі та зменшити кількість деяких післяопераційних ускладнень).

Ця методика призведе до збалансування повноти висічення ендометріїдних уражень, покращання контролю над болем та полегшення роботи хірургам завдяки систематизації та структуризації оперативного втручання.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичні положення дисертаційної роботи автора вже впроваджені у навчальний процес на кафедрі акушерства та гінекології Одеського національного медичного університету МОЗ України при підготовці здобувачів вищої освіти та використовується в системі безперервного професійного розвитку лікарів.

Розроблена методика стандартизованого хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу застосовується в клінічній практиці в гінекологічному відділенні Багатопрофільного медичного центру Одеського національного медичного університету.

Таким чином, для лікарів акушер-гінекологів запропонована нова методика стандартизації хірургічного лапароскопічного лікування жінок із глибоким ендометріозом, що дозволить вірогідно покращити інтраопераційні, ранні післяопераційні та віддалені показники, зменшити післяопераційні ускладнення.

Оцінка змісту, загальна характеристика дисертаційної роботи, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота оформлена у відповідності до державних стандартів та діючих вимог МОН України. Анотація викладена українською і англійською мовою та достатньо висвітлює основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, впровадження в клінічну практику. Робота викладена на 170 сторінках комп'ютерного тексту, складається із вступу, огляду літератури, матеріалу та методів дослідження, 2х розділів результатів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел літератури, додатків. Список джерел містить 240 посилань латиницею та кирилицею і займає 34 сторінки. Робота ілюстрована 77 таблицями та 14 рисунками.

У **вступі** відповідно до вимог обґрунтовується актуальність теми, мета та завдання дослідження, наукова новизна та практична значимість отриманих результатів, особистий внесок здобувача, дані щодо апробації результатів дослідження, публікації та структура і обсяг дисертації.

Розділ I представляє аналіз дисертантом сучасного стану питань хірургічного лікування глибокого ендометріозу. Більшість опрацьованих наукових джерел є англomовними, їх обсяг відображає аналіз літератури щодо відсутності чітких регламентованих рекомендацій хірургічного лікування пацієнток із глибоким ендометріозом, асоційованим з больовим синдромом, обґрунтовує доцільність та актуальність проведеного дослідження.

Другий розділ роботи «Дизайн, матеріали та методи дослідження» висвітлює дизайн, матеріали та методи досліджень, які використовувались при виконанні дисертаційної роботи. Методи дослідження, використані здобувачем, сучасні, методологічно обґрунтовані, репрезентативні, а розділ побудований логічно та змістовно.

Усі дослідження були виконані згідно інформаційної згоди пацієнтів з дотриманням біоетичних норм, про що є висновок комісії з питань біоетики Одеського національного медичного університету МОЗ України (протокол засідання № 6 (31) від 11 червня 2025 року).

Клінічний матеріал дисертаційного дослідження охоплює 210 жінок, які були прооперовані з використанням нової запропонованої стандартизованої методики, і 99 жінок, яким було проведене традиційне лапароскопічне лікування глибокого ендометріозу.

У третьому розділі дисертації **«Стандартизована методика хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу»** автор детально представляє запропоновану методику хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу, асоційованого із больовим синдромом, у жінок репродуктивного віку, яка складається із 7 послідовних кроків, з урахуванням субтипів глибокого ендометріозу, частоти та варіантів їх поєднання.

Четвертий розділ дисертації **«Клініко-анамнестична характеристика груп дослідження»** висвітлює клініко-анамнестичну характеристику досліджуваних груп пацієнток, що проводилась на доопераційному етапі. За всіма представленими показниками групи пацієнток були порівняльними. Стадіювання ендометріозу на передопераційному етапі здійснювалось за сучасною класифікацією #Enzian 2021 (u) за показниками ультразвукового дослідження органів малого таза, за ступенем важкості ендометріозу обидві групи були однорідними. Інтраопераційно проводилось стадіювання ендометріозу також за класифікацією #Enzian 2021 (s) та проводився аналіз хірургічних процедур, які були виконані при цьому. За ступенем важкості ендометріозу та переліком хірургічних процедур розподіл пацієнток в обох досліджуваних групах був порівняльним.

У п'ятому розділі **«Оцінка клінічної ефективності застосування стандартизованої методики хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу»** автор наводить дані щодо оцінки ефективності хірургічного лікування глибокого ендометріозу, асоційованого із больовим синдромом, при застосуванні розробленої стандартизованої методики та традиційного лапароскопічного метода, що підтверджують ефективність запропонованої методики хірургічного лікування глибокого ендометріозу. В

результаті дослідження отримано достовірне покращання найближчих результатів хірургічного лікування глибокого ендометріозу при використанні стандартизованої методики, та значне покращання віддалених результатів, а саме показників больового синдрому, незалежно від застосованої методики.

Шостий розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представляє проведений автором порівняльний аналіз власних результатів з результатами існуючих досліджень. Слід зазначити, що автор дещо перевантажив даний розділ цифровими даними, які були детально представлені у попередніх розділах, однак це не зменшує значущості проведеного аналізу.

Висновки відповідають завданням дослідження, чітко сформовані, обґрунтовані, відображають отримані автором результати.

Практичні рекомендації відповідають за змістом проведеним дослідженням, обґрунтовані.

Список використаних джерел оформлений у відповідності до вимог.

Апробація результатів дисертації, повнота викладу основних положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Отримані результати дисертаційного дослідження повністю висвітлені в опублікованих дисертантом наукових роботах. За матеріалами дисертації опубліковано 4 наукові роботи, з яких 3 статті у фахових виданнях, рекомендованих ДАК МОН України, 1 стаття – у виданні, яке індексується у Scopus. Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. У публікаціях знайшли відображення всі основні положення дисертаційної роботи. В публікаціях, що видані у співавторстві, матеріали та основні ідеї належать дисертанту.

Основні положення дисертації були достатньо представлені та обговорені на наступних наукових форумах. «Глибокий інфільтративний ендометріз: огляд сучасних рекомендацій» Запорожан В.М., Гладчук І.З., Рожковська Н.М., Гайдаржі Х.Д., Пленум Асоціації акушер-гінекологів України та науково-практична конференція з міжнародною участю

«Акушерство, гінекологія, репродуктологія: нові реалії» м.Київ, Україна, 27-28 жовтня 2022 р. «Випадки глибокого ендометріозу кишківника та сечового міхура» Гладчук І.З., Рожковська Н.М., Гайдаржі Х.Д., Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Безпечна хірургія і пологи: інновації та контраверсії» м. Івано-Франківськ, Україна, 24-25 листопада 2022 р. «Менеджмент глибокого ендометріозу: багато даних без чітких рекомендацій», Гайдаржі Х. Д., Гладчук І.З., Науково-практична конференція із міжнародною участю «Актуальні питання сучасного акушерства та гінекології», м. Тернопіль, 6-7 квітня 2023 р. «Роль медикаментозної терапії у менеджменті пацієнток із ендометріозом» професор Гладчук І.З., Гайдаржі Х.Д., «Читання ім. професора Олександра Зелінського. Перинатальна і репродуктивна медицина в фокусі «4П» концепції системи охорони здоров'я», м. Одеса, Україна, 28-29 квітня 2023 р. «Deep endometriosis. Update 2022.» професор Гладчук І.З., Гайдаржі Х.Д., Всеукраїнський семінар «Акушерсько-гінекологічна допомога у фокусі сучасних клінічних протоколів та настанов», м.Одеса, Україна, 31 березня 2023 р. «Ендометріоз: що нового?», Гайдаржі Х.Д., Гладчук І.З., Науково-практична конференція «Ендометріоз: мультидисциплінарні аспекти у веденні хворих», м. Одеса, 13 березня 2024 р. «Ендометріоз. Сучасний менеджмент» професор Гладчук І.З., Гайдаржі Х.Д., Науково-практична конференція з міжнародною участю «Актуальні питання збереження соматичного та репродуктивного здоров'я жінок», м. Ужгород, 3-4 жовтня 2024 р. «Ендометріоз-вимоги сьогодення» Гайдаржі Х.Д., «Здоров'я матері та дитини від А до Я: таргетні та міждисциплінарні питання», м. Одеса, 29-30 листопада 2024 р.

Оцінка рівня виконання поставленого наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Для виконання завдань дисертаційного дослідження дисертантом були застосовані сучасні методи дослідження, адекватні методи статистичного аналізу. Достовірність отриманих даних та сформованих положень базуються на достатньому клінічному матеріалі, використанні сучасних

репрезентативних інформативних методів дослідження. Сформульовані автором висновки та практичні рекомендації логічно випливають зі змісту роботи та є обґрунтованими. Науковий, теоретичний рівень і практична значимість отриманих результатів говорять про достатній рівень оволодіння здобувачем методології наукової роботи.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності

При розгляді матеріалів дисертації здобувача ступеня доктора філософії Гайдаржі Христини Дмитрівни «Стандартизація хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку» не виявили ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації чи фабрикації. За даними комісії щодо запобігання академічного плагіату від 10.06.2025 року, протокол №6, оригінальність тексту дисертаційної роботи склала 94,78 % за даними перевірки системою сервісу «StrikePlagiarism».

Зауваження щодо змісту дисертації та її оформлення

Дисертаційна робота Гайдаржі Христини Дмитрівни «Стандартизація хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку» виконана на сучасному методологічному рівні, дослідження проведені з використанням сучасних інформативних методик, що дозволило зробити обґрунтовані висновки та практичні рекомендації. Зауважень щодо інтерпретації автором основних положень, оформлення дисертації немає. В тексті дисертації зустрічаються окремі технічні помилки, невдалі звороти та деяка перевантаженість таблицями, що не знижує цінності дисертаційної роботи.

У порядку наукової дискусії хотілося б почути відповіді на наступні питання:

1. Що Ви вважаєте принциповою новизною у запропонованій методиці хірургічного лікування глибокого ендометріозу?
2. Чи отримували пацієнтки дослідних груп післяопераційну гормональну терапію, яку саме і протягом якого часу?

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці

Отримані результати дослідження доцільно застосовувати в широкій клінічній практиці в закладах охорони здоров'я, які займаються лікуванням ендометріозу. Матеріали дисертації можуть бути використаними в навчальному процесі на кафедрах акушерства та гінекології.

ВИСНОВОК ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертаційна робота Гайдаржі Христини Дмитрівни «Стандартизація хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина», яка виконана в Одеському національному медичному університеті МОЗ України під керівництвом д.мед.н., професора, завідувача кафедри Гладчука Ігоря Зіновійовича, є завершеним самостійним науковим дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані дані, які мають суттєве теоретичне і практичне значення та в сукупності вирішують актуальне науково-практичне завдання сучасної гінекології, а саме – покращання найближчих та віддалених показників хірургічного лікування глибокого ендометріозу, асоційованого із больовим синдромом. Загальна оцінка дисертації позитивна.

За актуальністю, обсягом досліджень, науковою новизною, теоретичною та практичною значимістю отриманих результатів дисертаційна робота Гайдаржі Христини Дмитрівни «Стандартизація хірургічного лапароскопічного лікування глибокого ендометріозу у жінок репродуктивного віку», повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, Постановою Кабінету Міністрів України №502 від 19 травня 2023 р та вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України № 40 від 12 січня 2017 року, а її авторка Гайдаржі Христина Дмитрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний опонент

професор кафедри сімейної медицини, кардіології
та медицини невідкладних станів факультету
післядипломної освіти ДНП «Львівський
національний медичний університет
імені Данила Галицького» МОЗ України,
д.мед.н., професор

Шурпак Сергій

Підпис д.мед.н., професора Шурпак Сергія засвідчую.

Вчений секретар

ДНП «Львівський національний
медичний університет імені
Данила Галицького» МОЗ України

Ягело Світлана